

چیمبر اولیٰ و لغتور عبیدیم ہمدانی

پینتو تو تیری ز فونیمیا کی الفی

لا رینود

پینتو تو تولنہ

۱۳۵۵

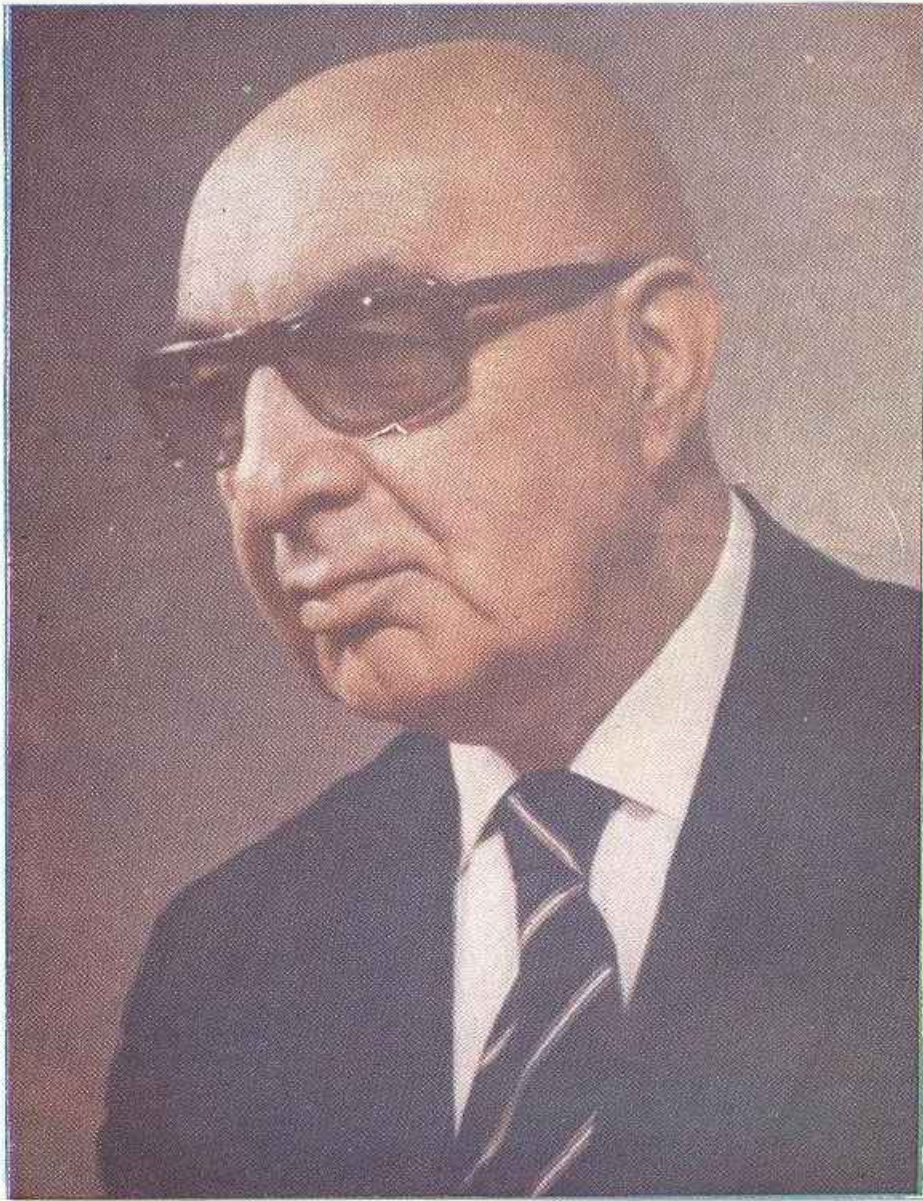
چتر نوال دکتور عبد الحکیم ہدلائی

دپستو تولنی دخی و نوپلہر سپ لہ "۲۱۷"

لارینود

دپستو تولنہ - دپپوہنی خانگہ

مہتمم: محمد شیرین سنگری
دپستو تولنی دخی و نوپلہر سپ لہ "۲۱۷"

بناغلی محمد داؤد د افغانستان د دولت رئیس او صدراعظم

پيشو ندر ملا

د (گھلپسي پي پستو) فاکوس تر خبرو لو وروسته ، پستو ٺولني تصحيح ورتو
جی د (پستو پي گھلپسي) فاکوس هم د چاپ د پارو تيار کړي . ددی د پارو
جی لو ستونجي په لفظ کې مشکلات و نه ويني لازمه د کپل شوو جی تلفظ په فونيمک
تورو وليکل شو . د فونيمک phonemic تورو د ټاکلو د پارو پستو ٺولني د ژبو ټولو
او علمي موسسو نايکه نوته بلنه وکړي جی فونيمک توري تعين او ثبوت کړي .
د تورو ټاکلو نه پس ، د ژبو ټولني لومړي مدير خير نوال د کور د عبد الله حکيم هلاکي ته
وظيفه ورکړه کله چې په دې باره کې يو تفصلي علمي سيزه وليکي .
خو کله چې د فونيمک تورو په باب علمي کميټي فيصله وروستې پر پرله کړي
هيله چې د کور د مخنيوي د پارو بچي هم لکوال ددی پر پرله حرکت وکړي .
دا هم بايد وويل شي چې دغه لار نه بود لوازمو کا د ميک اړخ لري . په لاسني تورو باندې
د پستو وليک لارولو په برخه کې نبي د خپلو د تفصلي تخنيکي او با نورو ملحوظاتو له مخې
د دولت له خوا ټاکلې تصحيح ورتول شي او يا هم پر پرله تصحيح کړي .

خير نوال احمد صدق توري
د پستو ٺولني رئيس

ديرينه

پښتو ژبې ښځينې خصوصيتونه داوسني معمول ليک
په مرسته په واقعي بڼه نه څرگندېږي. ددې
علت دادېچي :

(۱) د پښتو ژبې په اوسني ليک کې ځينې واوڼه
د کامو په ځينو برخو کې کومې مشخصې علامې (گرافيمونه)
نه لري؛ لکه: د { ډ ږ ل } کلمه چې د پنځو فونيمونو
(ښځينې واحدونو) / z - ə - r - ə - l / څخه جوړه ده،
خو په ليک کې يوازې په درو توو { ډ - ږ - ل } سره ليکله کېږي.

(۲) پښتو ژبې کې یو لیک لیکي چې مختلف فونیمونه په یوه توري سره لیکل کېږي. د پښتو ژبې د بېلو بېلو فونیمونو (بڼځیزو) واحدونو) لکه: /o/، /u/ او /w/ د پان پښتو ژبې فونیمونو (بڼځیزو) لیک کې یوازې یو توري {و} سته. مثالونې په لاندې کلمو کې لیدلای سئ:

کور - /kor/

سود - /sūr/

خوړل - /xwaral/

(۳) پښتو ژبې کې د /a/ او /ə/ فونیمونو د پان پښتو ژبې فونیمونو (بڼځیزو) لیک کې یوازې یو علامه {ه} سته لکه:

زړه - /zrə/

زړه - /zara/

پسه - /psə/

شپه - /špa/

(۴) پښتو ژبې کې کله کله د یوه فونیم (بڼځیز واحد) د څرگندولو د پان پښتو ژبې فونیمونو (بڼځیزو) لیک کې لیکل کېږي. د مثال په ډول، د /اوپه/،

لنڀڻ سادو ڪري ڏي . پوءِ قاموس کي ئي ڊڪلمو ڊلوستلو ڏيان
 ڊڊاسي بسيطو توڙو وڻڻ ڪار اڃيستي چي هر توري ئي ڊهغو
 حرڪتون نوانيندي کي چي اصلاً پوءِ عربي ٿي به کي معمول ڏي، لڪه

ڪور (ض، ج، س)

ز ڙه (س، ز، س)

ز ڙه (ف، ف، س)

په ڳڻال لڳات کي ڊڪلمو ڊلوستلو ڏيان ڊ تلفظ پڻ چاهي ڊڪلمو
 سڀلا بيز بيلوالي بنوول سوي ڏي او پوءِ نيا تو به خو کي پڻ سڀلا بونو
 حرڪتون ڊ بنوول سوي ڏي، لڪه :

ايشول - (ا - ش - و) (و)

ابتدا - (ا ب - ت - ڊا)

په پڻتو ٿي به (قاموس) کي چي په پڻتو کي خپري ڊڪلمو
 ڊلوستلو ڏيان ڊيو ڊاسي ترتيب ٿي ڪار اڃيستي سوي چي په ڇي
 نام ڊي نه سونو مولاي . ڇڪه چي ڪوم ٿا ڪلي سيستم نه لري
 ڊڪلمو ڊلوستلو ڏيان ڪله ڊسڀلا بيز بيلوالي ٿي ڪار اڃيستي
 او ڪله بيا ڊمطلو ڊي ڪله توري په جلا جلا ڊول په قوس کي

ليکل سوي او حرکتونه یې ښوول سوي دي، لکه :
 انډول :- (انډ + وُل)
 استوگن :- (آ + س + تو + گ + ن)
 او داسې نور...

دغه ډول د لوستلو یا د تلفظ د خرگندولو سیستمونه
 د یوې خوا د دېس ولوستونکو د پاره مشکل او د بلې خوا د کلمو
 تلفظ نه افاده کوي ، بلکه یوازې د کلمو د تورو حرکتونه یا د
 کلمو توري اوسپلا بیز بېلوالی ښيي . دغه ډول سیستمونه
 د کلمو د نغیز جوړښت او د نغیز خصوصیت سره پوره سمون نه
 لري .
 دغه علت دېچا کله کله قاموس لیکونکي دستر و اشتباهاتو
 سره مخامخ سوي دي .

د پښتو ژبې په مروج لیک کې هغه کلمې چې په /a/ او
 /ɔ/ ختمیږي ، د واړه واو لوند په یوه توري { څ } سره لیکل کیږي
 خو ځینو قاموس لیکونکو دغه د واړه واو لوند چې د کلمو په پای کې
 راغلي وي د تلفظ د افادې په برخه کې ساکن بللی دي ،
 لکه :

زږه (س ز س)

زږه (ف ف س)

دغه { ه } علامه چې په پښتو کلمو کې راغلي ده ، ساکنه نه ده بلکه په لومړۍ کلمه کې د / څ / او په دوهمه کلمه کې د / ا / دن غونډو څرگندونې یوه لیک نشه ده .

څرنگه چې د یوې خوا د پښتو ژبې دن غونډو اولیک تر منځ بېلتون موجود دی او د بلې خوا دغه د ول د تلفظ د افادې سیستمونه چې زموږ په قاموسونو کې مروج دي ، د کلمو پوره او سم تلفظ نه سي افاده کولای ، نو یوازې سه لاره به دا وي چې په پښتو قاموسونو کې د کلمو تلفظ په لاتیني تورو ولیکل سي .

په لاتیني تورو سه کېدای سي چې د پښتو کلمو سم تلفظ افاده سي .

څنگه چې اوس په پښتو ټولنه کې پر پښتو - انگلیسي قاموس کار کېږي ، نو د دې دپاره چې د پښتو لغتونو د تلفظ د څرگندولو دپاره د لاتیني تورو یو داسې سیستم غوره سي چې د یوې خوا بین المللی شهرت ولري او د بلې خوا په افغانستان کې

په ژبنيو تحقيقاتو کې زموږ د پوهانو ترمنځ يو معيارې حيثيت
 غوره کړې، نو د عمل پر دېر شهره د دوشنبې په ورځ په پښتو-
 ټولنه کې يوه عالي غونډه وسوه. دې غونډې ته د فونيميکي
 الفبي دتاکلو دپاره دغه پوهان راغلي وو:

بناغلي پوټاند عبدالحی حبيبي

بناغلي پوټاند عبدالشکور شاد

بناغلي پوټاند حليم الهام

بناغلي عبدالرؤف بينوا

بناغلي پوټاند دکتور سيد بهاوالدين مجروح

بناغلي خېر نوال محمد صديق روحي

بناغلي خېر نوال دى عبدالله خدمتگار

بناغلي دکتور مجاور احمد زياد

بناغلي خېر نوال دکتور سيد الشاه پولاد

بناغلي خېر نوال دکتور دولت محمد

بناغلي عبدالجليل و جدى

بناغلي خېر نوال دکتور عبدالحکيم هدايي

په دې غونډه کې د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې په برخه کې
 پوره بحث او غور و سو . وروسته له هراړخيزې شخړې ، د -
 غونډې د ټولو گډون کوونکو د خول د پښتو ژبې د بڼو
 د افادې د پاره يو فونيمیک سيستم ومنل سو چې دلته راوړل کېږي

د پښتو ژبې منلې سوې فونيمیکه الفبې

		فونيمیکه الفبې توري	معمول توري
<i>atal, sar, špa</i>	اتل ، س ، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس ، ويار ، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>Pašto</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تور	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>gor</i>	جور	<i>g</i>	ج
<i>čākū</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دوئیمیک الفبی توی	معمول توی
<i>jāy</i>	حای	ج	خ
<i>coḵ</i>	شوک	c	خ
<i>xor</i>	خود	x	خ
<i>dod</i>	دود	d	د
<i>der</i>	دپر	d	د
<i>rap</i>	رپ	r	ر
<i>rūnd</i>	روند	r	ر
<i>zor</i>	زور	z	ز
<i>žwand</i>	ژوند	ž	ژ
<i>zağ</i>	زغ	z	ز
<i>samūn</i>	سمون	s	س
<i>šal</i>	شل	š	ش
<i>šāğalay</i>	شاغلی	š	ش
<i>ğamay</i>	غمی	ğ	غ
<i>kār</i>	کار	k	ک

		د فونیمیک الفبہی توری	معمول توری
gad	گد	g	گ
lās	لاس	l	ل
mor	مور	m	م
nən	نن	n	ن
maṛṇa	منہ	ṛ	ن
wāde, žarawal	وادہ، ژرول	w	و
har, sahār	ھر، سہار	h	ھ
yor, melmastyā	یور، مہلمستیا	y	ی
saray	سری	ay	ی
hosay	ھوسی	ay	ی
wir (آسی) (۲۸)	ایسی	i	ی
ter, maste	تہر، مستہ	e	ہ
kor	کور	o	و (مچول)
lūr (گور) (۲۹)	گور	lā	و (مروف)
sur	سہر (پہ مویسی کی)	u	پہنہ

ebra

ibra	ابو (حاصل)	1 x	زبر
nikə, luwastal	نيکه، لوستل	ə	زورکی
درج دځای د بنو ولو د پاره د الاندي علامه منل سوې ده:			
Kuotá	کوته	—	خج

احتياطي: ت (θ)، ح (h)، ذ (ḏ)، ص (ṣ)،
 ض (z)، ط (ṭ)، ظ (ẓ)، ع (ʿ)، ف (f)،
 ق (q)، ٺ (ʔ)، معدوله واو (w)، جني (w)، انگليسي (v)
 اودوسي (B) په (v) .

د فونيمیکي الفبې احتياطي توري

د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې د جدول په پاڼې کې دا احتياطي
 په نامه ځيني توري ليکل سوي دي. د ژبنيو مسالو په علمي
 څېړنو کې د دې تورو ليکلو ته ضرورت ليدل کېږي. په
 همدې اساس د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې د جدول په پاڼې کې

سوی دی .

کرو غواروچی ددخیلو عربی کلمو، لکه : { ثواب، حوض،
ذکاءوت، صبر، ضرر، طالب، ظالم } اصلی عربی تلفظ
اوددغوکلمو پسننتو تلفظ سره مقایسه کریو، نو دمقایسه
دیانه مجبور یوچی دیورتنیو کلمو اصلی تلفظ دافادی دپاره
هم په فونیمیکی الفبی کی تا کالی توری ولرو . اوس به دلته
دمثال په ډول دیورتنیو کلمو پسننتو او اصلی عربی تلفظونه
په مقایسه کی ډول په فونیمیکی الفبی سره ولیکو :

پښتو تلفظ	اصلی عربی تلفظ	په لیکه کی
/ sawāb/	/ θawāb/	ثواب
/ hawz/	/ hawz/	حوض
/ zakāwāt/	/ dākāwat/	ذکاءوت
/ sábar/	/ sabr/	صبر
/ zarār/	/ zarar/	ضرر
/ tālīb/	/ tālib/	طالب
/ zālim/	/ zālim/	ظالم

هدانگه نوراحتياطي توري هم ددي مقصد دپاره ليكل
 سوي دي. د / ع ، ف ، ق / مفصله شرحه د (فونيميكه
 الفبي او دخيلي عربي كلپه) تر عنوان لاندني راغلي ده.

فونيميكه الفبي او دخيلي عربي كلپي

پښتو ژبي په من وحي الفبي كې لس داسي توري
 سته چي په دخيلو عربي كلو كې راځي. دغه
 لس توري په عربي ژبه كې د خاصو عربي
 نغونو دپاره ټاكل سوي دي. كه څه هم دغه
 لس توري په هغو كلو كې چي پښتو ژبي ته داخلي
 سوي او اوس په پښتو ژبه كې مستعملي دي، ليكل كېږي،
 خو پښتانه يې د عربو په شان نه تلفظ كوي. دغه لس توري دا دي:
 ث ، ح ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، ف ، ق .

ددغو پورتنيو تورو د جملې څخه، چي په عربي دخيلو كلو
 كې استعمالېږي او د عربي ژبي د خاصو نغونو ماندينگي كوي،

اووہیچا دپسنتوژ نی د بن غیر جوہ بنتا پراساس پہ مقنن
دول تلفظ کیری.

اووہ توری دای: ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ.
مثالونہ یچا لاندی شمول کیری:

پستو تلفظ	عربی تلفظ	پہلیکے
/ sābīt /	/ eābīt /	ثابت
/ hāsīl /	/ hāsīl /	حاصل
/ zakī /	/ dākī /	ذکی
/ sādīq /	/ sādīq /	صادق
/ zasīf /	/ zasīf /	ضعیف
/ tāqāt /	/ tāqāt /	طاقت
/ zarfiyāt /	/ zarfiyat /	ظرفیت
/ s /	/ e, s /	ث، ص
/ z /	/ d, z, z̄ /	ذ، ض، ظ
/ h /	/ h /	ح
/ t /	/ t /	ط

مگر د {ع، ف، ق} تورو د تلفظ په برخه کي بيا خبره
بل ډول ده.

ع / ۹ / دخيل کانسو نښت دی چي په عربي دخيلو
کلمو کي راځي. په لياک کي {ع} ليکل کيږي. چيني
پښتانه يچا عربي ته ورته د / ع / په ډول تلفظ کوي.

عادت / *sādāt* /

وعدة / *wasdā* /

عسکر / *saskār* /

مگر چيني پښتانه يچا بيا د وينا په وخت کي بيخي حذفوي
اوپوازي په هغو والونو اکتفا کوي چي تر / ع / وروسته
ياد مخدر اغلي وي. د حذفولو طريقه يچا په دې ډول ده:

(۱) که چيري د دخيلو عربي کلمو د سپلايو نو په سر کي
/ ع / وي نو په وينا کي دغه / ع / له منځه ځي او
پوازي ^{منځه} اول څخه شروع کيږي چي په سپلاب کي تر
/ ع / وروسته اغلي وي، يعنې په سپلاب کي دهغه
اول څخه شروع کيږي چي تر / ع / وروسته موقعيت لري

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لبتو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیکے
/ādāt /	/sādāt /	عادت
/ājīl /	/sājīl /	عاجل
/ibādāt /	/sibādāt /	عبادت
/askār /	/saskār	عسکر

(۲) کہ چیری دعربی دخیلو کلمو دسپلا بونو پیدای
 کی / ع / وی نو پید وینا کی دغہ / ع / له منخجی اوسپلاب
 پد هغہ واول سن پای تدر سینی چی تر / ع / دمنخہ اعلی وی
 مثالونہ یی دادی :

حذف سوی لبتو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیکے
/mawzó /	/mawzós /	موضوع
/šuró /	/šuros /	شروع
/istimāl /	/istismāl /	استعمال
/widā /	/widās /	وداع

ف / f / دخیل کانسونینت دکیچی پد عربی دخیلو کلمو کی

راڻي. حُيني پڻستانه پي ڊ / پ / او حُيني پي د عربي تلفظ
 په ډول / ف / وايي. مثالونډي ډاډي:

فرمان / *farmān* /

فاصله / *fāsilā* /

فکر / *fīkar* /

صفت / *sifāt* /

ق / q / يو دخيل فونيم ډي چي په عربي دخيلون
 كي راڻي. حُيني پڻستانه پي ډ / ځ / او حُيني پي تقريباً د
 عربي تلفظ په ډول / ق / وايي. مثالونډي ډاډي:

قانون / *qānūn* /

قاموس / *qāmūs* /

حقايق / *haqāyiq* /

د پورتنی لنډي يادوني تخه ډي چي ته سپړو چي:
 (ا) د عربي ژبي ټولي هغه دخيلي کلي چي اوس په پښتو
 ژبه كي استعماليري او په لياکي دغه ټوري { ث ، ح ، ذ ،
 ص ، ض ، ط ، ظ } پکښي راڻي د فونيمکي الفبي په ډاډي

تو دوسره يي ليکونچي ددغو عربي تو د و پښتو تلفظ څرگندونکي

/sābit/ ثابت

/sādīq/ صادق

/zakī/ ذکي

/zarūrāt/ ضرورت

/zālīm/ ظالم

/tāqāt/ طاقت

/hāl/ حال

(٢) /ق/ او /ف/ د پښتو ژبې دوه دخيل فونيمونه دي. دغه فونيمونه په دخيلو عربي کلمو کي چي په پښتو ژبه کي استعمال يري د اکثر و باسو د و پښتنو دخو عربي ته ورته تلفظ کيري. په همدې اساس هم په پښتو قاموسونو کي (د دخيلو عربي کلمو د تلفظونو په برخه کي) او هم په فونيميکي الفبې کي دغه پونډي عربي تو دي په هغولا تيني تو د و سره ليکونچي د عربي تلفظونو څرگندولو دپاره تا کل سوي لکه:

/qāmūs/ قاموس

اصلي عزني ليکلي شڪاونه بي { قميص، وقت } دي.
 ڪه چيري به قاموسونو کي ددي ڊول ڪلمو تلفظ لیکو
 او يا غوار وچي ڊا ڊول ڪلمي به فونيمیکي الفبي وليکو، نو
 داسي به بي لیکو :

کيس /kamis/

وخت /waxt/

په پڻتوڙ به کي داسي نوري مفعلي ڪلمي سترجي اوس
 په ليک اولوست کي يوازي په مفعن شکل مستعملي دي، لکه:

اديه /adirá/ ✓

اورتہ /auráta/

اوداسي نوري ...

(۳) /ع/ دپڻتوڙ بي يودخيل فونيم دي. دغه فونيم به
 دخيلو عزني ڪلمو کي چي به پڻتوڙ به کي استعمال ٿي، ڊاڪٽرو
 باسواد وپڻتوڙ خود ڪلمو به زياتن وڀر خو کي سترجي ته
 ورته تلفظ ڪيري. به همدې اساس هم به پڻتو قاموسون
 کي (دخيلو ڪلمو دتلفظونو به برخي) اوهم به فونيمیکي الفبي کي

دغځ پورتنی توری په هغه لاکه تیني توري سره لیکوچي دغځي
تلفظ دڅرگندولو دپاره تا کله کل سوی دی، لکه :

عادت / *sādāt* /

عبادت / *sbādāt* /

وعدده / *wasdā* /

استعمال / *stismāl* /

د / ع / فونیم چې دکلمو په پای کې راغلی وي، کڅه

هم په اوسني مروج لیک کې لیکل کېږي، خو په زیاترو

مواردو کې نه تلفظ کېږي. په همدې اساس هم په پښتو

قاموسونو کې (د دخیلو غځي کلمو د تلفظ په برخه کې) او هم په

فونیمیکي الفبې کې د دغځ توري تلفظ نه لیکو، لکه :

موضوع / *mawzó* /

شروع / *šuró* /

اجتماع / *jtjmā* /

وداع / *wrdā* /

اوداسي نور ...

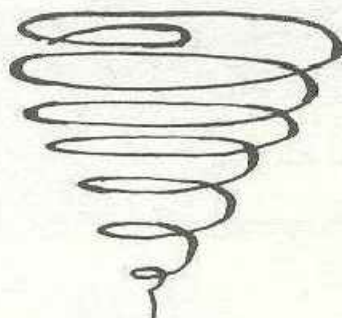
د پورتني (فونيمیکه الفبې او دخيالي عربي کلمې) بحث
 په نتيجه کې د پښتو ژبې د بشپړې فونيمیکې الفبې توپر
 په دې ډول ټاکل کېږي:

		مَجْمُولُ تَوِي	د فونيمیکې الفبې تَوِي
<i>sar, atál, špa</i>	س، اتل، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ویاړ، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>paštó</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تود	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>sābít</i>	ثابت	<i>s</i>	ث
<i>jor</i>	جود	<i>j</i>	ج
<i>čākú</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دفتو میکی الفبتوری	معمول قوتوری
jāy	جای	j	ج
cok	خوک	c	خ
hāsīl	حاصل	* h	ح
xor	خورد	x	خ
dod	دود	d	د
der	دبر	d	د
zaki	ذکی	z	ذ
rap	رپ	r	ر
rūd	روند	r	ر
zor	زور	z	ز
žwənd	ژوند	ž	ژ
zağ	زغ	z	ز
sam	سم	s	س
šlūmbé	شلوبی	š	ش
sāoślay	سناغلی	s	س

		د فیمیکې الفبې توري	معمول توري
sādīq	صادق	s	ص
zarār	ضرر	z	ض
tāqāt	طاقت	t	ط
zālim	ظالم	z	ظ
sādāt, wasdā, mawzō	عادت، وعدن، ضوچ	ʿ	ع
ġamāy	غمی	ġ ɣ	ع
fāsīlá	فاصله	f	فا
qānūn	قانون	q	قا
kār	کار	k	کا
gad	گد	g	گا
lās	لاس	l	لا
mor	مور	m	ما
nən	نن	n	نا
maná	منه	n	نا
wādá, žarawál	واده، ژړون	w	وا

		دَفَنِيكِي الْفِي تَوْرِي	مَعْمُول تَوْرِي
har, sahār	حر، سحار	h	ه
yor, wyār, melmaslyā	يور، ويار، ميلمستيا	y	ي
kor, obā	كور، اوبه	o	و
sūr	سور	ū	و
sur	سُر (پسوتی کے)	x u	پسین
ibrā, imzā	ابره، امضا	x 1	زبر
wir	ویر	i	ي
ter, masté	تہر، مستی	e	ہ
sarāy	سری	ay	ی
helāy	ہیلای	əy	ی
nikā, zra	نیکہ، ذرہ	ə	نورکے

د وھدہ برخہ

پہ دی برخہ کی پستو شری د فونمیکلی
 الفبی دزدہ کری د پارہ یو خوش سرونہ
 اولندی ہم پہ اوسنی مروج لیک
 او ہم پہ نو ایسیکری الفبی سرہ لیکل ہو دی

دکوهستان شفق

da Kohestān šafāq

هندوش پر سربې دي
که اسمان سره کناره ده

hendūkūš pār sar lambé di
kə asmān sra kenārā da

دکوم سوي زرگي آه دي
ياروينو فواره ده

da kūm sáwi zirgí-āh day
yā da winū fawārā da

که چلگيز دهم توره
چی له تيگي را بنکاره ده

ka čangéz da sásar túra
 či la téki rāškārā da

یا خو بل د مینې اور د دی
 د فلک پر پې سوی کور دی

yā xū bal da mīni or day
 da falāk pre séway kor day

د سکندر د وخت شهید دی
 چترت گوري بگرام ته

da skandār da waxt šahīd day
 pa hasrāt gūri bagrām tē

یا لېوال روح دعا شق دی
 چې د جې د یار سلام ته

yā lewāl roh da sāsūq day
 či warjī da yar salām tē

یا وال د سرد شرابو
 چې تو میز بی یو جام ته

yā wālá da sro šarābū

či tūyizi yawá jām ta

دا میدان د کمر بلا دی

که سالو سور د لیلادی

dā maydān da karbalā day

kā sālū sūr da laylā day

دا زرگی د آسمان و چاود

که کینه د دپلوانه د

dā zirgāy da asmān wāčāwo

kā sinā da dewārā da

یا ساقی له لاره بنکته

چپه سوې پیمان د

yā sāqī la lāsá škōta

čapā sōwe paymānā da

او که دس د عبرت لیک دی

بند زنجینه افان د

aw ka dars da sibrát lik day
 sə rangina afsāná da

موب تہ یادہ جا نبازی کری
 د نیکو نو سر بازی کری

mūz ta yāda jānbāzī kri
 da nikūnū sarbāzī kri

د مومن د زدہ پ دینو
 شیرینو سو کری لاس دی

da momín da zra pə winū
 širinó sūr káray lās day

کہ کفن ، شہیدانو
 پرستو نیولی پاس دی

ka kafán da šahidānū
 parištó niwálay pās day

یا دنیا کی خو نریزی د
 پر افق پی انعکاس دی

ya duniyá ki xúnrizi da
pər ofúq ye insikás day

یہ ، شفق ، کوہستان دی
را چا پپرہ پر آسمان دی

ya, šafáq da kohestán day
rāčāpéra pər asmān day

دی شفق کی ستوری شکاری
کہ صدف دی سرہ دیاب کی

de šafáq ki stūri škāri
ka sadáf di srə daryāb ki

یا حس زدہ ، شاعر دی
چی ددوب سوی پہ خوناب کی

ya hasās zra da šasír day
či dūb sáway pə xūnāb ki

یا یتیم دی او بنگی خا ختی
دی ہر پسر پدب کی

yā yatīm day ūski cācē
dāde dāhar pā selāb ki

که سپین غائب دی خُلبه کی
دمجوبی پسره خو له کی

ka spin gās di jāledā ki
dā mahbūbi pā sra acula ki

دا پر غونو اوریج نه ده
دود سو جگ له کوهستانه

dā pā grūnū oryāj nā dā
dūd sū jāg la kokestāna

یا سپری پانی تاریخ دی
چی قصی کمری له بامیان

yā speré pāni tārix day
či qasé ki la bāmyāna

یا خوگرد زموږ پښو دی

چی باج خلی له آسمانه

yā xū garō zumūz də pso day
 či baj áxli la asmāna

داچی شنی د کی و کی دی
 داسمان د مخ خو کی دی

dā či šne dāki walé di
 də asmān də məx xwle di

لنلی

تہ بختوری سوداگرہ
 چج مر غاری خرخوی شہری خالوئہ

tə baxtawār ye sawdāgāra
 či marǧalāri xarcawé šmeré xālūna
 ما داسمان سپینہ سپورنی کی

چج دجانان پر کی ری تل ولاں یلہ

mā də asmān spīna spozmāy ke
 či də jānān par kizdāy təl walāra yāna

سپيني ڪوتڙي ڪنڊ والڄ سي

زما يا دين جي دڪين دي بند شالو

spini kote di kandwale si

zmā yādīzi da kizdāy ʒə šamālūna

ڪردين ڪري گود رتہ راسہ

ڙ بہ منگی پہ لپو ورو- ورو پو

ka didān kre gūdār tə rāsa

zə bə mangāy pə lōpū wrō-wrō ʒa kawāma

گود رتہ راسہ راسہ

پو شپہ بہ دي پہ بند ڙ و ويٺو

gūdār tə ʒəm rāpasé rāsa

yawā šebā bə di pə ʒə zra wəwināma

خولہ بہ دخلی پہ رضا درکم

منگی مي ولي بنوروي لندہ دي کمر

xwla bə ʒə xōdāy pə razā dār kam

mangāy mi wāli sorawé landā di kūrāma

خومره به بنه وي

cúmra bæ şə wi

چې په سپين مخ دې زلفې خورې وي
سترگې دې تورې شونډې دې سرې وي

če pə spin məx de zəffe xwaré wi

stárge de tóre šúnde de sre wi

زېم او ته يې ناز و نخرې وي

خومره به بنه وي، خومره به بنه وي

zə yəm aw tə ye nāzo naxré wi

cúmra bæ şə wi, cúmra bæ şə wi

چې زه حيا کړم او ته شوخي کړې

زه جرئت نه کړم خو ته مستي کړې

če zə hāyá Kṛəm aw tə šoxí Kṛe

zə jurát nə Kṛəm xu tə mastí Kṛe

شې مهربانه او دلداري کرې
خومر به بند وي ، خومر به بند وي

še mehrabāna aw deldāri Kṛe

cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

چې مې حياشي لېر غوندي لري
زه درن دې شم ته وايي لري

če me hayā šī laḡ gūnde lāre

zə dər nezdé šəm tə wāye lāre

زه ته شروع کړم. د عشق سندارې
خومر به بند وي ، خومر به بند وي

dər tə šuró Kṛəm də sīšq sandāre

cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

چې ستا پدغا به وي امپلونه
زه دې وړيل کي ښه دمه گلونه

če stā pə ġāra wi amelūna

zə de warbāl ke zdāma gulūna

ته راته وايي دزره حالونه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə rāta wāye də zrə hālūn a

cúmra bə ʃə wi, cúmra bə ʃə wi

چي درته وایم په مایي گرانه

له ټول عالمه له درست جهاننه

če dərta wāyəm pə mā ye grāna

lə ʔol sālāma lə drəst ja hāna

ته وايي نه يم دومره ارزانه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə wāye nə yəm dúmra arzāna

cúmra bə ʃə wi, cúmra bə ʃə wi

چي شم بپخوده او هرڅه وایم

د پوره دي زياتره له حده ستايم

če šəm bəxcúda aw hārca wāyəm

déra de zyāta lə háda stāyəm

ته راته واي چي زه خوستايم
خومره به بندروي، خومره به بندروي

ta rāta wāye če zə xū stāyām
cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

لن پی

دنجلی تی ترمی لاس ورو

دغرخنی په خپی یې وو هل توپونه

da njalāy ti ta mi lās wāruw

da ġarcanāy pa cer ye wāwa hal topūna

دنجلی درې شپه مزه کری

تنگي پایڅې زری پښې ولږگامو

da njalāy dre šāya mazā kīri

tāngi pāyčé zīri paṇé wāwā ġāmūna

چي خوله مي خودې صرفه پرې کړه

شکره نه ده چي په تول به که سينه

či xwla mi xwre sarfá pre mákwa
šakára náda či pa tol ba káma sína

سبابه بیاکدی بارینی

ددبنت گلان به ستالنه بویوینه

sabá ba byā kádi bārízē

da dašt gulán ba stā lamána būyawína

چي دوصال دپيالو وپش و

زه په خنخیر د خیل قسمت تری و مه

či da wisál da pyāló weš wū

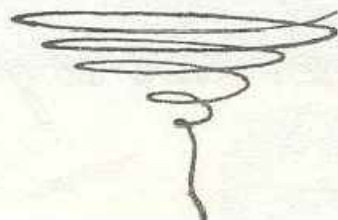
za pa jānjír da xpal qasmát tarále wáma

که دي دیدن زما په کاری

سپونمی ته گوره زه پر بام ولاړه یمه

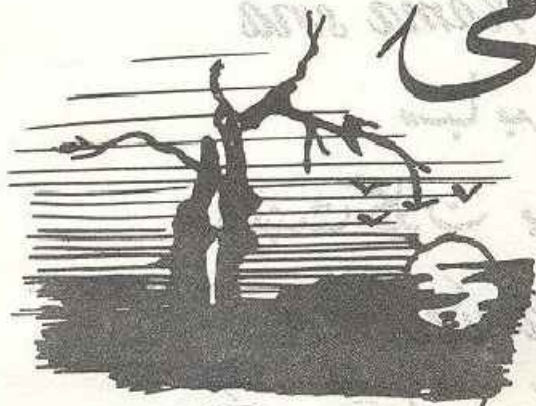
ká di didán zumá pa kār wi

spozmáý ta góra za par bām walára yáma

Spozmaý

سپوڙمى

د آسمان لويه دنيا كي
 تر سپوږمى سينكلي پيا پيا

*Da asmān lōya dunyā ki
 ta spozmaý skwale zebā ye*

رنگ الوقي گوندره

تر ویشتي پوزره چايي

wang alwūte gūnā zārda

ta wistāle pō zra čā ye

جورده مانغوندي غمجنه

خوڪ دي نستريك تنه اي

Jōra mā gūndi ġamjāna

cok di nāsta yak tanhā ye

داترو وایله مینین
 خرد سوئی نازینین

rāta wāwāya la mīnīn
ca dar sāwi nāzanīnīn

لاهلانده سره بنورین
 پدشپهر جای کی ولارده

lālahānda sarā sōre

pa špa har jāy ki walāra

محبت یو پد زرد سوئی
 راسر کبب سوئی دوارده

muhabāt yū pa zra sāwi

rāsa ksbīnū sarā dwāra

زه بد قاتر زگی تش کرم
 ترو ماتر لاس تر غارده

za ba tāta zirgāy taš kram

ta wamāta lās tar gāra

غرمیننی به نیمی کرو
 پدیوازی سومر ژاره

ġam da minī ba nimāy kṛū
 Pa yawāzi sar mažāra

بناستری پگلای یی
 داسمان پغلغلی یی

sāyistā ye gulāy ye

da asmān pēgla njalāy ye

لکراوس چینی پنوا هم
 دمینو هرکای ملر و بی

lāka as ci ye paxwā ham

da mayānū hāyāy mla we

خوار عنون که پسا را و
 تر مسر و رسره و بی

xwān majrūn ka par sārā wū

ta ham sāma wār sarā we

دشیرینی حال دی ولید

دفرہار پنم کی تروی

da širīni hāl di wālid

da farhād pa ġam ki ta we

چی بہ راز مینی خپور

دھند مجلس دیوے

či ba rāz da mīni xpor wū

da haġā majlās dewā we

مقتولان عشق لیدل تا

پرور۔ دردی پڑتا

maqtulān da sišq lidāl tā

pa wro wro ba pre žarāl tā

وفادارہ معشوقی

دعاشق دردی توتی

wafādāra masšūqā ye

da sāsūq da zra totā ye

لنسی

طالب خدای که به طای
 پر کتاب پروت پی یادوی شنکی خالونه
 taléba xodāy kha ba mulā se
 par Kitāb prot ye yādawé šinkī xālūna

طالب روزی که کتابت
 ستاد کتاب ترا شود پردی ز ما خالونه
 tāléba rūnd se Kitāb kat kha
 stā da Kitāb tar hāšó der di zmā xālūna

داسه دفان نوکی پر پرده
 نوکی زمانه سپینه خوله به د کومه

rāsa da xān nokarī prézda
 nokār zumā sa spīna xwla ba dar kaxāma

تینگہ می مہ نیشہ پہ غمبڑ لکری
سبا پہ بوی دلونگیر دھنچہ حینہ

tinga me ma nisā pa gēz ki

sabā babūy da lawangin dar cāca jīna

خلک پہ چول لکری تال کیری

زہ دشنا تر سینی لاندی تالا سومہ

xālakī pa čol ki tālā kīzi

za da āšnā tar siné lāndi tālā swāma

یو وار تینگہ پہ غمبڑ راسہ
چی دتہتر روپی در گدی و دی کریمہ

yaw wāri tinga pa gēz rāsa

či da tatār rūpāy di gādi wādi kīrāma

ساقی ساقی

ساقی چراتہ کاسہ نیمہ شراب لری کہ نہ؟
 پر خواک کبھی چراتہ چنگ ویا پابلن کئے کئے؟

sāqī čārta kāsá nīma šarāb laré ka na?

pa xwā kse čārta čāngū yā rabāb laré ka na?

ثواب دزاہد انوملایانو شہ نصیب
 رندا انوتہ رنگیر غونڈک عذاب لری کئے؟

sawāb da zāhadānū mulāyānū ša nasīb

randānū ta rangīn gūnde sawāb laré ka na?

مسیحہ! دامہ چچا تہ مریار خوبے
 دارو چرتہ دسویاز راکباب لری کئے؟

masīha, dā manāma če ta māri raḡawé

dārū čārta da sāwi zra kabāb laré ka na?

چي مستو تو مباح کاندي ڀر ميون مبيدل
 اوسر وايه ملاحان لاهي ڇي ڪتاب لرن ڪرند؟

če mástú to mabáh Kāndi ڀa máyú lambedál
 as uéya mulájāna če kítāb laré ka na?

راغلي ڀر داخيل دنيا ڀي لاهي ڪوم
 دڄي ڀر ڪي ڇر ڇر لاهي ڇر ڇر لاهي ڪرند؟

rāḡāley yam. ḡā xpāla ḡunyāḡāy lāhū Kāwām

de xum kḡe ca qatrā nima šarāb, lare Kana?

ڊگ ڀي ڇر ڇي ده اوچي شوندي ڊگ ڀي
 راواروه ساڃي ڇر ڇي ناب لري ڇا ڪرند؟

ḡa xum be szatí ḡa uče šūḡe ḡa ajmāl

rēwāḡāwa sāḡi ca may nāb lare ka na?

Σποζμάγ
 سپون می

سپون می دلور و غرون پاسه سبو پید سبو پید
 سپینه رنا په لوی دشتو خور پده خور پده

spozmáγ da lwáru ġro da pása swayedá swayedá
 spína ranā pa lúyū dásto awaredá awaredá

وین می دگلوله عطر و نوسی
 شپی د شینوله آواز و نوسی

wazmé da gúlū la satrúnū sará
 špe da španó la awázúnū sará

نشپی د میو له جامو نوسی
 زما په لاسو کنبی خنخی ونه دگناه اجول
 توبه وه ماته

našé da máyo la jāmúnū sará

zmā pa lāsó kse janjirúna da guná ačawál
tobá wa máta

زه دنشي له پيچو تابه او شتم او شتم
دادمچلو له گرميو تاوید تاوید ه

za da našé la pičō tāba awuštām awuštām

dā da mačáko la garmáyū tāwedá tāwedá

ماله عصيان او گنا هولونوه

دي له مستي او هوسونوسوه

mā la sasyan aw gunāhūnū sará

de la mastáy aw hawasūnū sará

ساقی له دکو گیل سونوسوه

لاخي دميني دوف او د مستي کولي

خیاوید ه وه

sāqí la dákū gilāsūnū sará

lāfe da míne da wafá aw da mastáy kawále

hayá widá wa

Σ ۵۰

دائستی کی زوال غیبی رنگیدہ رنگیدہ
زہ پہ ہو اور پہ گناہ کی دویدم دویدم

dā pa mastāy ki zmā la ġīze rangedā rangedā
za pa hawās aw pa gunā ki dūbedām dūbedām

لہ تجیو تیو ام ماؤنوسی

لہ سبکو سبکو عند ابو لوسی

la tāzyū tāzyū armānūnū sarā

la skūlū skūlū sazābūnū sarā

د زلمیتوب لہ کراؤنوسی

د سب اوون رنہ دستی پردہ و خیلہ

مینہ سواستوہ

da zalmitōb la karāwūnū sarā

da sabāwūn ranā da sātar pardā wācirāla

mīna ruswā šwa

مش
mahšar

شیخ مرد را خد محشری عکله سوچی اسمان سوچی
خم له اونه سون چوی پیاله سوچی مستان سوچی

šáyxá márxá mahšár day mjáka swáji asmán swáji
xum la óra sará čáwi pyálá swáji mastán swáji

دسکرتو مجرونه د سینو گراب ته لوی پی
په د وین خکی پای کو بی ده خپه سوچی توفان سوچی

da skarwátü majmarúna da sínó gardáb ta lwíz i
pa dozáax kú pâykóbí da capá swáji tofán swáji

د سوماله خمه اخلی د جمشید په جام جامونه
د زردشت لخوا د واریست خرقه پوشر زاهدان سوچی

da somá la xúma áxli da jamšéd pa jam jamúna
da zardášt lxaod or wáxist xarqapóš zahídán swáji

مهارت د عمر غواري په مجلسي و رگه يدي
ديچورند انوخاى دى سست مذهب اوليان سوچي

mahārāt da sūmar ġwārī pa majlās čī wargadīzi
da paxó mindānū jāy day sust mazháb aw imān swāji

بدستي ده هيا هو دى تونې سر پر سر ماتېرې
چيغې وړغلي عراب ته توبه سوچي شينخان سوچي

badmasti da hayāhūy day tobé sar par sar mātizī
čīgi wārgle mīkrāb ta tobá swāji šayacān swāji

دامسلك دخرايات دى په هر خم كې خرابې دي
حريفان پكې ي غرقيرې ساتي سوچي زندان سوچي

dā maslāk da xarābāt day pa har xam kī xarābāyedi
harifān pakšé ġarqīzi sāqī swāji mindān swāji

دمطرب شهبان په لاس دى احساس نغمې پرې سره كړې
عقل فكر اور اخيستي اپلاتون اولقان سوچي

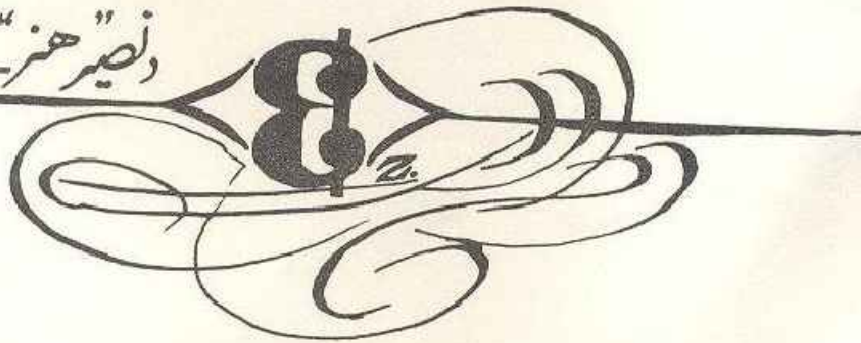
da mutrib šahbāz pa lās day da ihsās naġmāye sra kra
sāqal fikir or axīstay aptātūn aw luqmān swāji

عقل لار وركه كړې د جنون نځير چې ته لويږ چې
 د جنون فكر سلطان دى دانا سوچي نادان سوچي

saqal lara wrakka kare da junun g'izi ta lwizi
 da majnun fikar sultan day dāna swāji nādān swāji

پاکي

د نصير هنر - پښتون په خط

دكتور عبدالحكيم هلالى
دكتور مؤلف

DR. ABDUL HAKIM HELALI

PASHTO PHONEMIC

ALPHABET

Pashto Academy

KABUL, 1976

Government Printing House